

Freudenthal *cursief*

H. Freudenthal

Basisvorming

Wat vroeger lagere school heette, kreeg op zeker ogenblik de naam basisschool. Bij het aanstaande verdwijnen van het kleuteronderwijs wordt de basisschool naar onderen tot de vierjarigen uitgebreid: voor de zes tot twaalf jaar wordt nu wel weer eens het oude woord 'lagere school' gebezigd. Ondertussen is aan de terminologie het VBaO toegevoegd, het 'voortgezet basisonderwijs', dat drie jaren zou omvatten, dus zich tot de leeftijd vijftien/zestien jaar uitstreken. In het verschieft tekent zich al de term 'basisonderwijs' voor de leeftijd vier tot vijftien/zestien jaar af.

Inmiddels heeft het ministerie van onderwijs en wetenschappen een aantal ontwikkelingsinstituten, projectgroepen, adviesraden en commissies aan het werk gezet om aan de term 'basisvorming' betekenis, zin en inhoud te geven. Je duizelt als je tracht te achterhalen wie allemaal in opdracht van de overheid met dit of dat facet van 'basisvorming' bezig zijn. Ik ben bang dat ze met die term allemaal evenveel moeite hebben.

Allereerst is *basisvorming* niet hetzelfde als *basisonderwijs*. Het punt is daarbij niet de opschuiving van de leeftijd naar vijftien/zestien jaar toe, maar de veel complexere inhoud. Bij 'onderwijs' denk je aan *lessen*: bij 'vorming' zijn het veeleer levens- dan schoollessen. 'Onderwijs' suggereert het doen verwerven van cognitieve en technische vaardigheden. Vorming gaat de hele mens aan, lichamenlijk, emotioneel, geestelijk, sociaal. Zodra men deze interpretatie aanvaardt, moet men zich meteen afvragen of in de basisvorming de twee onderdelen 'basis' en 'vorming' niet met elkaar strijdig zijn. 'Basisvorming' zou kennelijk zo iets als de gemeenschappelijke kern moeten zijn in de scholing tot de leeftijd van vijftien/zestien jaar toe. Maar is zo iets bestaand in die wijdere zin waarin vorming meer omvat dan onderwijs? Bestaat er een uniforme basis om op voort te bouwen voor lichamenlijke, esthetische en emotionele beleving en expressie, voor sociaal gedrag en voor al dat waarin vorming het schoolse onderwijs te boven gaat? Ik heb trouwens ook al moeite met de basis als zodanig. Basis waarvoor? Een gemeenschappelijke basis op vijf-

tien/zestienjarige leeftijd waar dan gemiddeld een halve eeuw mensenleven op zou steunen – voor sommigen direct, voor anderen met een fase van vijf tot tien jaren vervolgonderwijs. Een halve eeuw – dat strekt tot in de 21e – tijd genoeg om je verder te vormen en te ontwikkelen in een veranderende wereld. Wat valt er dan nu, de dag van vandaag, over basisvorming te zeggen?

Is er met die vraag niet te veel filosofie gemoeid als je je goed realiseert waar die talloze adviezen uiteindelijk voor moeten dienen? Een beetje hoog gestemde filosofie is goed voor preambules en toelichtingen bij wetsontwerpen, maar waar het in feite op aankomt, dat is het ambtelijke proza van maatregelen van bestuur en beschikking. Er zou een Voortgezet Basisonderwijs komen en wat dit zo in het algemeen inhoudt en hoe het afgesloten wordt, is al hetgeen ambtelijk geregeld zal worden.

Zoals het zich nu, na al die stappen en stapjes achteruit, laat aanzien, zijn de voorstellingen en ambities omtrent het VBaO gereduceerd tot wat cosmetische operaties op het bestaande systeem. De afsluiting van het VBaO zal dus op nagenoeg dezelfde manier worden geregeld als in het vigerende categoriale systeem van vwo, havo, mavo en diverse typen van lbo. Immers op het VBaO zullen typen van vervolgonderwijs moeten aansluiten van het soort zoals ze er op dit ogenblik bestaan.

Waarvoor dan de ministeriële vraag naar betekenis, zin en inhoud van de basisvorming? Nu het zich laat aanzien dat het VBaO ongeveer net zo zal worden gedifferentieerd als het bestaande categoriale onderwijs, is er behoefte aan een minimum programma en aan een afsluiting waarmee je zó, zonder verdere beroepsopleiding, het leven in kunt stappen. Met 'minimum competenties' zijn er – vooral in de Verenigde Staten – nogal teleurstellende ervaringen opgedaan: leerlingen en leraren zijn te dikwijls geneigd niet meer dan dit minimum na te streven. 'Basis' klinkt positiever, hoopwekkender dan 'minimum'.

In het Engelse rapport over wiskundeonderwijs dat onder de naam van zijn hoofdredacteur Cockcroft bekend en befaamd is, wordt er qua niveau onderscheid ge-

maakt tussen wiskunde voor het leven, voor het beroep en voor voortgezette opleiding. Bij wiskunde in het kader van de zogenaamde basisvorming zou je liefst aan dat eerste niveau willen denken: wiskunde voor het leven, het leven als producent en consument, als gezinslid, als deelnemer aan het maatschappelijk gebeuren. Ik denk dat zich dat vrij behoorlijk laat bepalen. Ik bedoel: wat de wiskunde betreft.

Ik zou echt niet weten in welke mate de moedertaal, actief en passief, in woord en geschrift, beheerst zou moeten worden om in het kader van 'basisvorming' te passen en ik vrees dat de echte deskundigen er dezelfde moeite mee zullen hebben. De vreemde taal die in ons land zeker in het pakket van de basisvorming zal zitten – uiteraard in het Engels – is wat dat betreft mogelijk een gemakkelijker geval dan de eigen taal, waar je immers waar je ook gaat of staat, op zulk een brede schaal met niveaus geconfronteerd wordt.

Maar laten we tot de wiskunde terugkeren, de wiskunde in de basisvorming, de wiskunde voor het leven. Wat die betreft deed ik optimistischer. Dat wil zeggen optimistisch wat de mogelijkheid aangaat die basiswiskunde te omlijnen. Maar ik voeg er, zoals telkens wanneer ik daarvoor geraadpleegd word, meteen een waarschuwing aan toe: Denk erom, niet de helft van de vijftien/zestien-jarigen haalt dit niveau van wiskunde in de basisvorming. En dit is niet maar een losse kreet. Er is internationaal onderzoek daaromtrent verricht en ik zie geen

aanleiding om dat niet ook voor ons land toepasselijk te achten.

Ja maar dat is natuurlijk niet wat de overheid met basisvorming bedoelt. In de termen van voltooide basisvorming dient, zeg 90% van de leeftijdsgroep vijftien/zestien te vallen, niet maar de helft of nog minder. Dus dan toch maar de eisen – of wat je de eindtermen noemt – lager stellen? Of de formele eisen handhaven maar de prestaties zo evalueren dat je op de gewenste 90% uitkomt?

Wel, ik maak me sterk dat die wiskunde in de basisvorming die ik op het oog heb, best door de grote meerderheid gehaald kan worden, als er maar aan één voorwaarde wordt voldaan, de voorwaarde dat je dit soort wiskunde dan ook *onderwijst*. Aan die voorwaarde wordt namelijk op dit ogenblik nergens, of zo goed als nergens, voldaan: een wiskunde te onderwijzen, op het leven gericht, een levensechte wiskunde die ook op de leerling als zodanig overkomt.

Er wordt aan gewerkt – dat wel. Zal het VBaO ervan kunnen profiteren? Een retorische vraag waar ik het antwoord eigenlijk al op heb gegeven toen ik van mijn vrees deed blijken dat de hele VBaO-vernieuwing niet meer zal inhouden dan een cosmetische operatie van het vigerende systeem.

NRC Handelsblad, 6 september 1984

Brochures Keuze begeleiding Wiskunde A en B op het havo

Evenals vorig jaar geeft het project Wiskunde en Emancipatie van de Hogeschool Holland twee brochures uit over *Keuzebegeleiding wiskunde A en B op het havo*. Eén brochure is bestemd voor leerlingen en de ander voor docenten, decanen en schoolleiders. Beide brochures zijn geactualiseerd in samenwerking met de vakgroep OW&OC. In de docentenbrochure is een uitgebreid overzicht opgenomen van de eisen die HBO-opleidingen stellen ten aanzien van wiskunde. Verder staan het eindexamenprogramma voor wiskunde A en B en de eindexamenopgaven van mei 1990 in deze brochure.

Brochure voor leerlingen

In de leerlingenbrochure wordt een korte omschrijving gegeven van de inhoud van beide wiskundevakken. Daarnaast wordt aangegeven voor welke vervolgoopleidingen wiskunde A en voor welke wiskunde B het meest geschikt is.

In de brochure zijn voor beide vakken enkele voorbeeldopdrachten opgenomen, zodat de brochure met derde klassen is door te nemen.

Brochure voor docenten

In deze brochure wordt allereerst een omschrijving van de inhoud van beide vakken gegeven. Vervolgens gaat men in op de eisen/wensen die vervolgoopleidingen stellen ten aanzien van wiskunde A en wiskunde B. Er wordt aandacht besteed aan de gevolgen van twee wiskundevakken voor de organisatie van de school. Er worden wat mogelijkheden besproken om leerlingen te begeleiden bij hun keuze voor wiskunde. Verder wordt er kort ingegaan op de betekenis van beide vakken voor mavo-leerlingen en het verschil tussen jongens en meisjes bij keuzebegeleiding.

De brochures zijn schriftelijk te bestellen bij: Hogeschool Holland, Project Wiskunde & Emancipatie, Wildenborch 6, 1112 XB Diemen onder vermelding van naam en adres en telefoonnummer van de school en vermelding van het aantal bestellingen *per brochure*.

De kosten zijn: f 1,- per stuk voor de leerlingbrochure en f 2,- per stuk voor de docentenbrochure.